

היכן לומדים

הקושי העיקרי בלמידת הנושא של 'הכנה ליציאה מן הבית' הוא שההתנסויות של התלמידים צריכות להיות אותנטיות בסביבות שהן מחוץ לבית הספר. בתכניות של **החינוך החברתי והכנה לעבודה** הלמידה נעשית בבית הספר, עם התנסויות אותנטיות אמתיות בבילוי שעות הפנאי ובעבודה מחוץ לבית הספר. לעומת זאת בתכנית **ההכנה לחיים מחוץ לבית** ההתנסויות האמתיות תתרחשנה רק אחרי סיום הלימודים כאשר יעבור התלמיד למגורים אוטונומיים.

התכניות של **החינוך החברתי** ושל **ההכנה לעבודה** עובדו על פי המודל החינוכי של מעגל ההפנמה והתבססו על דיונים. הדיונים התבססו על אירועים אמתיים אשר התרחשו בחיים החברתיים בבית הספר ומחוצה לו ובהתנסויות בעבודה. לעומת זאת התכנית **הכנה לחיים עצמאיים מחוץ לבית ההורים** נלמדת כאשר התלמיד עדיין מתגורר בבית הוריו, ולכן האירועים הנדונים אינם נלקחים תמיד מהתנסויות אמתיות.

מצב זה מעצים את הצורך בשיתוף המשפחה, והצלחת התכנית תלויה בהשתתפותה של המשפחה בתהליך הלמידה.

כדי ליצור על אף זאת התנסויות של הכנה לחיים מחוץ לבית ההורים, אפשר לבנות בו בזמן כמה דגמים של תכניות.

ראוי לזכור שהתנאי להצלחת התכנית הוא בהתנסויות אותנטיות שאפשר לבנות כפי שמפורט בהמשך:

דירות לדוגמה בתוך בית הספר

בתי ספר רבים הקימו 'דירה לדוגמה' בתוך בית הספר. ה'דירה' כוללת חדר משפחה (סלון), פינת אוכל, מטבח, חדר שינה, מקלחת ושירותים. החדרים מכילים את כל הרהיטים הנחוצים. בדירה, מתורגלים המצבים החברתיים הנורמטיביים והמיומנויות והערכים הקשורים בניהול משק בית.

דירות מחוץ לבית הספר

מודל אחר הוא של בית הספר אשר שוכר דירה בקהילה מחוץ לבית הספר על בסיס של שיתוף פעולה בין משרד החינוך למשרד הרווחה. התלמידים מגיעים לדירה על פי מערכת הלימודים ומתנסים בניהול משק בית: תחזוקת הדירה, קניות, ארוחות משותפות, תקציב משותף, עריכת אירועים משותפים וכו'. אפשר גם ליזום בעזרת המשפחה ובעזרת צוות רב-מקצועי ימי לינה בדירה.

בדירה זו התלמידים מתנסים במיומנויות של ניהול משק בית, במצבים חברתיים ונורמטיביים הקשורים לניהול משק בית, ובימי הלינה הם מתנסים בחיים בחברותא ובשמירת הפרטיות.

התנסויות בבית הספר

רבות מההתנסויות אפשר לערוך בבית הספר. למשל תחזוקת הכיתה ונקיונה, שיעורי כלכלת בית, פיתוח תחביבים בשיעורי טכנולוגיה וכו'.

גם מצבים חברתיים יכולים להילמד בבית הספר, ולשמש בסיס ללמידה כעבור זמן, למשל בהכנה לניהול תקציב משותף אפשר ליזום 'קופת כיתה', אפשר ליצור במערכת הלימודים 'שעת פנאי' אשר התלמידים יהיו אחראים לבילוי בה. הם יחליטו אם ליצור בילוי משותף, אם כל אחד יעסוק בתחביב שלו, אם מקצת הקבוצה תעסוק במשהו משותף כמו משחק, צפייה בטלוויזיה, ריקודים וכו', ומקצתה תעסוק בתחביב אישי כמו מלאכת יד, משחק אישי, האזנה למוזיקה באוזניות וכו'.

נופשונים וטיולים לימים מספר

אפשר לשלב את התכנית ביציאה מבית הספר לכמה ימים – נופשונים וטיולים. אפשר לנצל מצבים אלה להתנסות ולדיון בפרידה מן המשפחה, להחלטות משותפות על קניית מזון לארוחות, לניהול תקציב משותף, לחלוקת הקבוצה לחדרים, להתמודדות עם העדפות, להחלטות משותפות על הבילוי בשעות הערב, לאיקבלת הרצונות הפרטיים, לדחייה וכו'.

שיתוף המשפחה

הצלחת התכנית תלויה מאוד בהשתתפות המשפחה בתהליך ההכנה עם הצעיר. (ראו פרק שיתוף המשפחה).

לפיכך, בעת הסדנאות כדאי ליזום עם ההורים ביקורים הדדיים של חברי הקבוצה. בתחילה ביקורים של שעות אחדות, לאחר מכן ביקורים ובהם לינה, ואם אפשר גם אירוח לכמה ימים. בדרך זו תידון הפרידה מן המשפחה.

שילוב בדירות של בוגרים בקהילה

בשנת הלימודים האחרונה, אפשר ליצור קשר עם האחראים לדירות שבהן מתגוררים הבוגרים בקהילה, וליזום ביקורים בהן. הביקורים יכולים לכלול גם לינה בסופי שבוע. בדרך זו התלמידים יכולים להתנסות בלינה מחוץ לבית ההורים, ולהשתתף בחיים אוטונומיים מחוץ לבית ההורים.

משחקי סימולציה

צוות בית הספר המכין את התלמידים לחיים מחוץ לבית ההורים יכול ליצור משחקי סימולציה לכל אחד מן הנושאים המפורטים בתכנית. למשל להכניס לכיתה טלוויזיה ולשאול:

"מי רוצה לראות?"

"מה רוצים לראות?"

"מה עושים כאשר כמה תלמידים רוצים לראות בו בזמן תכניות אחדות בכמה ערוצים?"
לכל אירוע ב'מעגלי ההפנמה' בתכנית אפשר ליצור משחקי סימולציה.

כדאי לשלב התנסויות אותנטיות במשחקי סימולציה.

מי מלמד?

התכנית **חינוך לקראת יציאה מהבית ומגורים עצמאיים** מיועדת לצוות רב־מקצועי של צוות החינוך בבית הספר: מחנכת הכיתה, יועצת בית הספר, מורים מקצועיים – כלכלת בית, טכנולוגיה, אמנות, חינוך גופני, מדעים וכו', וכן צוות מקצועי של בית הספר כמו פסיכולוג, עובד סוציאלי, איש קשר מרשויות הרווחה, מדריכים ומטפלים בדירות מגורים של בוגרים בעלי צרכים מיוחדים בקהילה, תזונאי, רופא, אחות וכו'.

רצוי שהצוות הרב־מקצועי יתכנן יחד את התכנית וכולם יהיו שותפים בתהליך ההכנה וההכשרה של **התלמידים ושל ההורים**. כמו כן תכנית ההכנה לדיור עצמאי תיבנה יחד עם תכנית הלימודים האישית – תל"א (על כך ראו בעמוד 11).

כמו כל תכניות המעבר, גם הצלחת תכנית זו מותנית בשיתוף של כל הגורמים החינוכיים והמקצועיים עם התלמידים וההורים.

